

”Vi kunde inte föreslå några trovärdiga alternativ till NATO”

Intervju med den finske vänsteraktivisten Henrik Jaakkola av Oleksandr Kyselov

En intervju med Henrik Jaakkola, ledande aktivist och skribent från Vänsterförbundet i Finland, om partiets ställningstagande till frågan om NATO-anslutning. Mycket intressant, inte minst med tanke på diskussionerna om NATO inom Vänsterpartiet. Intervjun är gjord av Oleksandr Kyselov, medlem i Sociala Rörelsen och Allt åt alla i Uppsala, och publicerades på engelska av den ukrainska nättidskriften Commons den 14 juni 2024.

Det förtjänar att nämnas att Vänsterförbundet ökade från 7 procent till över 17 procent av rösterna i EU-valet i juni och därmed blev valets nästa största parti i Finland. Det förefaller sannolikt att partiets öppna hållning i frågan om NATO-medlemskap starkt bidrog till den fantastiska valframgången.

Inledningsvis var Vänsterförbundet (Vasemmistoliitto) starkt emot Finlands anslutning till NATO och ställde till och med detta som villkor för att delta i regeringen. Hur resonerade V om säkerhetspolitiken vid den tidpunkten?

Det var inte bara vårt parti Vänsterförbundet som var emot att Finland skulle gå med i NATO, utan en överväldigande majoritet av finska medborgare och politiker, inklusive till och med vår högerkonservativa president [Sauli Niinistö]. Fyra finländare av fem skulle inte ha stött att Finland anslöts till NATO innan den ryska invasionen av Ukraina 2022.

Vår åsikt var att militär alliansfrihet var den mest stabila lösningen för Finland. Det gav Finland en större roll när det gällde att bistå med medling på den internationella arenan. Medlemskap i NATO innebar en stor förändring i finsk utrikes- och säkerhetspolitik, som tidigare hade varit ganska konstant inom detta område inom politiken. Vi värdesatte vår egen mycket effektiva militärmakt och vår oberoende försvarspolitik. Vi såg inte en militär allians med länder som USA, Turkiet, Polen och Ungern som en pålitlig garanti för mänskliga rättigheter och demokrati i världen. Vi såg vår roll som ett oberoende land utanför militära allianser som en tillgång för internationella fredsförhandlingar.

Mycket av vår grundläggande kritik mot NATO kvarstår även idag, men nu har situationen förändrats drastiskt – och så även vår inställning till Finlands medlemskap i NATO.

Media kopplar ofta samman skepsis mot NATO med påstådda band eller sympatier gentemot Ryssland. Hur ser er bakgrund ut på den punkten? Har det någonsin funnits några sådana illusioner inom ert parti?

Det har aldrig funnits några sympatier med den ryska ledningen eller deras militära interventioner och ambitioner i vårt parti. Ända sedan Putin tog makten i Ryssland har vårt parti varit mycket tydligt i kritiken av hans styre och politik både inom Ryssland och i krigföringen mot Rysslands grannar.

Det har emellertid alltid funnits ett ihållande drev inom media och bland våra politiska motståndare att anklaga vårt parti och våra politiker för putinism. Det har inte spelat någon roll hur uttalat och konsekvent vi har framfört vårt motstånd mot Ryssland – högern har automatiskt betecknat alla som de ser som ”opatriotiska” som ”pro-ryska”. Detta är inget som är unikt för Finland, men har kanske förstärkts av vår historia och geografiska närhet till Ryssland.

Vårt motstånd mot NATO var aldrig baserat på idén att Ryssland behöver beskyddas mot den västliga militäralliansen, eller att NATO på något sätt har behandlat Ryssland illa genom att ta med nya medlemmar, exempelvis de baltiska länderna. Vi har motsatt oss både NATO och

Ryssland baserat på deras handlingar och har avstått från att svära trohet mot något geopolitiskt block.

Sedan inleds det fullskaliga kriget mot Ukraina, och partiet gör en fullständig omsvängning när det gäller NATO-ansökan. Det är vid en tidpunkt när den ryska invasionen av många inom vänstern ses som framprovocerad av NATO. Hur gick diskussionen, och vart ledde den i Vänsterförbundet? Något som ofta pekas ut är omsvängningen i den allmänna opinionen, inklusive bland partimedlemmar och supportrar. Varför tror du detta hände?

Diskussionen om finskt medlemskap i NATO exploderade efter invasionen i februari 2022. Den finska opinionen ändrades helt från att nästan alla var motståndare till medlemskap till att nästan alla var för det.¹

I stort sett alla var skrämde och fruktade ärligt att Finland mycket väl skulle kunna bli nästa måltavla för rysk aggression. Detta avspeglades även bland våra medlemmar och väljare. Där partiet och dess sympatisörer tidigare i stor utsträckning hade samma uppfattning, har vi nu andra berättigade åsikter. Ungefär hälften var fortfarande motståndare till finskt medlemskap i militärallianser, medan lite drygt andra hälften var för att Finland skulle ansluta sig till NATO.

Men varför? Konsensus bland partiets medlemmar verkar vara att vi i grund och botten hade misslyckats med att föreslå några trovärdiga alternativ till NATO. Vi hade alltid betonat att Finland har en stark militärmakt på egen hand, något som Ryssland inte skulle våga utmana – och de hade ingen anledning eftersom vi stod utanför NATO.

Efter invasionen 2022 framstod inte detta som en adekvat försvarspolitik. I efterhand kan man konstatera att det inte var det. Vi borde ha arbetat hårdare under åren som ledde fram till kriget med att planera och föreslå ett nordeuropeiskt alternativ, något som skulle kunna uppväga hotet från Ryssland och som inte tvinga oss att lita till länder som USA och Turkiet. Men vi hade inget sådant väl förberett alternativ att erbjuda, så våra medlemmar och sympatisörer vände sig till något som redan fanns där, konkret och omdiskuterat.

Ändå tog överläggningarna ett bra tag, man betonade hela tiden vikten av att låta olika åsikter komma till tals, riksdagsgruppen röstade inte enhetligt och partiledaren klar gjorde inte sin inställning under flera månader. Varför gick det till på det sättet?

Det har aldrig funnits en toppstyrd politisk linje om inställningen till NATO i vårt parti. I våra program har vi naturligtvis uttalat oss mot NATO, men diskussionen inom partiet hade varit minimal, åtminstone under åren som ledde fram till 2022. Alla i Vänsterförbundet hade helt naturligt varit i total opposition mot militäralliansen och speciellt Finlands eventuella medlemskap, så det hade faktiskt inte funnits något behov av ens fundera över vad vi skulle göra som parti om meningarna började skilja sig åt.

Nu när meningarna började bli delade bestämde vi oss väldigt tidigt att inte tvinga fram något ställningstagande från våra politiker och medlemmar. Alla var fria att bilda sig en egen åsikt i frågan, vilket de till slut gjorde. Omröstningen i riksdagen, där de flesta röstade för medlemskap och en stor minoritet röstade emot, var representativ för opinionen inom partiet.

När det gäller partiledaren så har hon förklarat att hon ville lämna utrymme för partimedlemmarna att skapa sig en egen åsikt utan att tvinga på dem någon eller förefalla göra det. Detta tror jag var väldigt viktigt för att hålla partiet samman, trots åsiktsskillnaderna. Faktum är att det aldrig har funnits något hot om splittring av partiet på grund av NATO-frågan. Vi

¹ Opinionsstödet för NATO-medlemskap i Finland ökade från 24 procent i oktober 2021 till 85 procent i oktober 2022.

har fortfarande politiker som röstade för och sådana som röstade mot inträdet i NATO i partiledningen.

Exakt hur är partiets inställning till NATO nu? Ignorerar ni frågan just nu, omfattar den av nödtvång som det mindre onda eller accepterar den med vissa reservationer? Hur är det med andra samarbeten, som Defense Cooperation Agreement (DCA) med USA?

Vänsterförbundet anser att Finland bör understryka att det finska medlemskapet i NATO är i grunden defensivt och att vi inte vill ha kärnvapen eller permanenta NATO-baser eller trupper i Finland.

När det gäller DCA-avtalet mellan Finland och USA har vi ännu inte tagit någon slutgiltig ställning. Vi väntar fortfarande på regeringens lagförslag om överenskommelsen.

Vänsterförbundet hoppas att DCA-avtalet kommer att diskuteras ingående och grundligt i riksdagen, eftersom detta innebär en betydelsefull ändring i utrikes- och säkerhetspolitiken. Vi har också farhågor när det gäller soldaternas lagliga ansvar, eftersom vi vill säkerställa att inget finländskt brottsoffer ska tvingas att ställas inför rätta i en amerikansk militärdomstol. Frågan om kärnvapen på finsk mark är också viktig för oss. Vi vill inte ha kärnvapen här.

En av de återkommande diskussionerna, som även gäller säkerhetsfrågor, är om vänstern borde fokusera på att försvara principer ur regelboken i alla lägen eller pragmatiskt utvärdera varje situation och göra det som är optimalt för det allmänna bästa. Vad anser ni om det?

Min inställning är att vänsterpolitik inte kan uppnå vad vi siktar mot utan socialistisk teori och en förståelse för världen som baseras på vårt samhälles materiella verklighet. Med detta sagt, teorier är aldrig något som du kan tillämpa rakt av på verkligheten. Till exempel, vi kunde ha valt att dö på slagfältet i principiell opposition mot finskt NATO-medlemskap och helt ignorera den förändrade opinionen bland den finska befolkningen, våra partimedlemmar och väljare. Skulle detta ha fört oss närmare fred, ett demokratiskt socialistiskt samhälle och en bättre värld? Jag tror att vi måste fortsätta att hitta vår balans mellan gamla principer och den verkliga världen.

Kan man säga då att det var den allmänna opinionen och inte säkerhetsfrågor som var den avgörande faktorn?

Vi skulle kunna säga att avsaknaden av ett trovärdigt annat säkerhetsalternativ till NATO var orsaken till förändringen i den allmänna opinionen, våra sympatisörer inräknade. Och denna insikt var den avgörande faktorn.

Har ert partis ändrade inställning till NATO påverkat era relationer med den radikala vänstern i andra länder, med tanke på att vänstern i stor utsträckning är mot NATO?

Egentligen inte så vitt jag vet, att döma av de diskussioner vi haft med kamrater internationellt, främst inom europeisk vänster. De flesta av dem är också medlemmar i vänsterpartier i andra NATO-länder. Nu är vi också ett vänsterparti i ett NATO-land. De flesta av vänsterpartierna driver inga kampanjer för att lämna NATO som någon huvudfråga, även om det skulle vara en del av deras grundplattform.

Det är också viktigt att understryka att vi inte uttryckligen är anhängare av NATO heller. Vi är fortfarande lika kritiska till den västliga imperialismen som tidigare och har en gemensam grund i dessa frågor med våra systerpartier. Speciellt med dem som också erkänner och uttryckligen bekämpar även den ryska imperialismen.

Vad skulle kunna vara ett fungerande säkerhetsalternativ till NATO för vår del av världen?

Det är precis den frågan vi borde ha haft ett trovärdigt svar på långt innan februari 2022. Det borde vara något som bygger mer på Europa och de andra nordiska länderna.

Alternativet som vi hade innan 2022 var ett starkt och tillförlitligt nationellt försvar baserat på allmän värnplikt. Detta sågs nu som otillräckligt av allmänheten, men det var i grund och botten allt vi hade.

Jag tycker att vi fortfarande måste sträva efter att besvara denna fråga om alternativ till NATO. En militär allians ledd av länder i väst som bidrar till krigsförbrytelser och själva begår illdåd kan inte vara vårt enda skydd mot en annan imperialistisk och expansionistisk regim i öst.

Jag tror att det är något som bara ukrainarna kan bestämma, och jag är inte säker på hur hjälpsam inblandning utifrån i den diskussionen skulle vara. Jag tror inte att det finska folket någonsin skulle försöka argumentera för att våra erfarenheter från kriget för 80 år sedan eller utrikesrelationerna under det kalla kriget är något som vi enkelt skulle kunna exportera till utlandet, som något som andra länder skulle kunna tillämpa. Det är mycket viktigt att förstå att världen ser väldigt annorlunda ut idag.

Kan förlitande på ett nationellt försvar någonsin bli ett alternativ för mindre länder, inte minst ekonomiskt? Eller om vi utelämnar USA, vore en vidareutveckling av EU:s gemensamma försvar ett alternativ ni skulle kunna föreställa er, eller ser ni snarare en övergång till ett regionalt samarbete, som idén om en skandinavisk försvarsunion?

Den korta historien om denna diskussion i vårt parti är att innan februari 2022 fanns det en bred konsensus om att det bästa för Finland var att förbli militärt icke-allierad och att upprätthålla en stark oberoende militärmakt. Sedan under veckorna och månaderna efter februari 2022 stod det klart att detta inte längre var en hållbar inställning enligt våra sympatisörer, partimedlemmar och politiker. Så det som följde var en mycket pressad diskussion om möjliga alternativ, men det var för lite och kom för sent. Som partiledaren Li Andersson sammanfattade, vänstern har sagt nej till en nordisk försvarsallians eftersom NATO-länder och icke-NATO-länder inte kunde bygga ett försvar tillsammans, och å andra sidan hade vi misslyckats med att i tid förstå betydelsen av att fördjupa försvarssamarbetet inom EU under Artikel 42.7 i Lissabonfördraget. Media och den allmänna debatten pressade på mycket hårt för att Finland skulle gå med i NATO och för att alla partier skulle enas om detta. Om de inte ville beskyllas för att vara "putinister". Så redan efter några få månader kom diskussionen att förändras till att handla om vad vi ville göra nu när Finland med säkerhet skulle bli med i NATO. Hur kan vi förhindra kärnvapen och utländska baser att placeras i Finland och så vidare. Så nu finns det verkligen en diskussion om alternativ till NATO.

Den finska modellen är något som ibland föreslås som ett alternativ för Ukrainas framtid. Skulle du kunna förklara vad den var och vad den hade för betydelse för ert land?

I de nordiska länderna talar vi den "nordiska modellen". Den inbegriper åtminstone starka fackföreningar, ett starkt socialt skyddsnät, offentlig service som utbildning och hälsovård för alla, representativ demokrati med flera partier och en progressiv beskattning. Det är den socialdemokratiska blandekonomiska modellen som arbetarrörelsen i de nordiska länderna lyckades uppnå efter decennier av kamp. Det är också något som vi lärt oss att ta för givet, men som gradvis har nedmonterats av högerregeringar i Finland liksom i Skandinavien. Nu för tiden hamnar vi ofta i försvarsstrider mot högern där vi försöker försvara vår gamla modell, i stället för att kämpa för radikala socialistiska reformer. Den nordiska modellen är

något som vi är väldigt stolta över och av mycket goda skäl. Jag ser inga skäl till varför den modellen inte skulle vara något som Ukraina skulle kunna och också borde anamma. Faktiskt borde det kanske inte kallas för den ”nordiska modellen”. Det är inget som har att göra med vår geografi eller kultur. Det är något som arbetarna lyckades uppnå här, och något som ukrainska arbetare säkert också skulle kunna uppnå.

Det är något som vi absolut tar till oss. Men det finns en annan finsk modell som ofta kommer upp först i diskussionen, den så kallade ”finlandiseringen”. Vad innebar den, hur ser vänstern i Finland på den perioden i historien, och kan den verkligen betraktas som en trovärdig lösning som man kan erbjuda andra länder?

Åh! Jag missförstod frågan.

Vi är inte vana vid att kalla den för den finska modellen, men finlandisering är en bekant term. I Finland kallades vår officiella politik gentemot Sovjetunionen för ”Paasikivi-Kekkonen-doktrinen”. Det var en utrikespolitisk doktrin om neutralitet och vänskap mellan blocken i öst och väst, som både har hyllats som smart politisk realism och kritiserats för att vara kapitulation och självcensur. Jag tror att båda ståndpunkterna förekommer och betraktas som delvis giltiga bland vänsteranhängare idag, decennier efter det kalla krigets slut.

Man kan argumentera för att neutralitet var något som var nödvändigt för att garantera vårt oberoende efter nederlaget mot Sovjetunionen i Andra världskriget. Med detta sagt är jag inte säker på hur giltig den doktrinen skulle vara för Ukraina i dagens värld. Även om vi skulle föreställa oss att kriget sluter med ett nederlag mot Ryssland, så som Finland besegrades, så är Ukraina 2024 inte samma sak som Finland 1944. Självklart finns det likheter. Finland förlorade mycket av sitt territorium i öster till Ryssland. Dessa områden är ryska nu, och kommer troligen att förbli så. Är detta något som vore acceptabelt för ukrainarna när det gäller de områden som nu ockuperas av Ryssland?

Jag tror att det är något som bara ukrainarna kan bestämma, och jag är inte säker på hur hjälpsam inblandning utifrån i den diskussionen skulle vara. Jag tror inte att det finska folket någonsin skulle försöka argumentera för att våra erfarenheter från kriget för 80 år sedan eller utrikesrelationerna under det kalla kriget är något som vi enkelt skulle kunna exportera till utlandet, som något som andra länder skulle kunna tillämpa. Det är mycket viktigt att förstå att världen ser väldigt annorlunda ut idag.

Original: <https://commons.com.ua/.../intervyu-z-genrikom.../>

Översättning från engelska: Jan Czajkowski

Lästips

[Att bygga vänstersolidaritet med Ukraina i Nordeuropa](#) (Rapport från norska Socialistiska vänsterpartiets 25:e kongress, mars 2023)

[Rødt støder Ukrainas kamp for frihet](#) (Uttalande antaget av landsmöte i april 2023)

[Nordisk grön vänster: Solidaritet med Ukraina](#) (juli 2023)

[Internationellt upprop: Med det ukrainska folkets motstånd för dess seger mot aggressionen](#) (juli 2023)

Catherine Samary: [Argument för ett ”vänsterprogram” mot kriget i Ukraina](#) (mars 2024)